

דף ג

ג. א. קורת המבוי שהיתה גבוהה מעשרים אמה [או רחבה מעשר] ויש שם אַמְלֵתָּרָא (= מין קישוט וצורה שעושים על הפתח), מה דינה?

ב. מקצת קורה בתוך עשרים ומקצתה למעלה מעשרים, וכן בסכך הסוכה – מה דין המבוי והסוכה?

א. בברייתא ששנה רב חמא בנו של רבה בר אבוא מובא שאם יש לקורה אמלתרא, אפילו גבוהה יותר מעשרים אמה אינו צריך למעט. ופירש רב נחמן בר יצחק, מפני שלכך קורה גבוהה פסולה – משום היכר, הלכך כשיש דבר מיוחד וחריג, אנשים מסתכלים עליו ויש לו היכר אפילו הוא גבוה.

בדעת רב אמרו שמחלוקת תנאים יש בדבר; לפי ברייתא אחת הטעם הוא משום היכר ולפיכך אין צריך למעט, ולפי ברייתא אחרת (וכן אמר רב עצמו) שלמדים שיעור 'פתח' מפתחו של היכל, הלכך כל למעלה מעשרים פסול אפילו יש עליו אמלתרא.

[בפתח הרחב מעשר אמות, נסתפקו להלן (י-יא) אם מועילה אמלתרא, ורצו להוכיח מהברייתא שמועילה ודחו].

הלכה כרב נחמן לגבי רב שהוא אחרון, ולדבריו אין מחלוקת תנאים בדבר, וגם מסוגיית הגמרא נראה שנוקטים כדברי הברייתא שאמלתרא מועילה, הרי שהכל תלוי בהיכר (עפ"י רשב"א ור"ן ור"פ).

ולענין אמלתרא בפתח הרחב מעשר – נחלקו ראשונים; יש אומרים שהואיל ולא נפשט הדבר בגמרא, הולכים בו לקולא בענין מחיצה רביעית במבוי (עפ"י ראב"ד, ר"ד ורי"א"ז להלן יא). ויש אומרים שהואיל ועיקר דין מחיצות מדאורייתא, יש לילך בספקות לחומרא אף במחיצה רביעית (ערא"ש שם ופ"ב ד; רשב"א להלן י ובעבוה"ק ב,א; רז"ה טז; ר"ן יא. יט: שו"ת הריב"ש סוסי"תה).

במהותה של אמלתרא, פירש רב חמא בנו של רבה בר אבוא: קינים (כגון קיני עופות הבולטים. רש"י). ובמערבא אמרו: פסקי ארו (= כלונסאות (רש"י), חתיכות (מ"מ שבת יז, טו בשם רשב"א. ועב"י שסג בבדק הבית) שהואיל והם חשובים יש להם קול והעין שולטת בהם. ופרשו שלפי הדעה הראשונה דוקא קינים מועילים, ולא פסקי ארו (שאינם מיוחדים וחשובים כל כך).

הרמב"ם (שבת יז, טו) נקט 'אמלתרא' – כיוור וציור, וכ"ה בשו"ע (שסג,כו). ומשמע כדעה ראשונה, צורת קיני יונים וכד' (מ"מ). ויש פוסקים לקולא בדרבנן, שאף בפסקי ארו די (חדושי הר"ן והרשב"א כאן ובעבוה"ק א,ג ועוד).

היתה הקורה רחבה ארבעה – מותר לטלטל במבוי משום 'פי תקרה יורד וסותם', אבל אם אינה בריאה לקבל אריח אינה מהוה 'תקרה' ופסול. ונראה שאם היא רחבה שבעה [כשיעור הכשר סוכה] כשר, הואיל והכתלים מגיעים לקורה, שולטת בה העין (עפ"י רשב"א). והר"ן בחדושו פקפק בדבר, כי שמא לא פלוג רבנן (וע' גאון יעקב).

ב. מקצת (מעובי) הקורה או הסכך בתוך עשרים ומקצתו למעלה מעשרים; לפי לשון אחת, רבה הכשיר במבוי ופסל בסוכה, ולפי לשון אחרת (שמסר רב אדא בר מתנה) פסל במבוי והכשיר בסוכה. בטעם החילוק נחלקו אמוראים; אם משום שהסוכה עשויה ליחיד והמבוי לרבים הלכך יש לגזור יותר ביחיד (שמא יינטל העובי התחתון ונמצא הכל למעלה מעשרים. רש"י), וללשון אחרונה יש לגזור יותר בדבר המסור לרבים (רבא מפרזיקיא); אם משום שסוכה דאורייתא ומבוי דרבנן הלכך החמירו חכמים בדאורייתא יותר, וללשון אחרונה: בדרבנן (רבינא).

משמע לפי שתי הלשונות שלולא הגזרה אטו למעלה מכ' – כשר, שאומרים 'קלוש' (= דלל) החלק העליון ונשאר התחתון, ואעפ"י שהוא דק וכשלעצמו היה ניטל ברוח (וע' אבנ"ז ח"מ ע ד"ה אך י"ל).
 רבה בר רב עולא אמר: זה וזה פסול. רבא אמר: זה וזה כשר, שהשיעור ניתן בחלל המבוי / הסוכה, ולא בקורה ובסכך. וכן סייע רב פפא מהברייתא. (רב שימי בר אשי הקשה מברייתא אחרת, ותרצה רב פפא. וכן סובר רב להכשיר, כפתחו של היכל שחללו עשרים. תוס'. ואולם בירושלמי אמרו שרב מודה לרבי יוחנן לפסול משום גזרה. ע' קרן אורה).
 א. משמע בגמרא שאם הניח הקורה מקצתה בתוך עשרה טפחים ומקצתה למעלה – פסול, ש'חלל מבוי' תנן, וצריך שיהא החלל עשרה (וע' שפת אמת).
 ב. להלכה, חלל מבוי תנן (רי"ף ו"ש"פ). הלכך אפילו הקורה כולה למעלה מעשרים, אם החלל עשרים ולא יותר – כשר (ראשונים).

דפים ג – ד

ד. אמות שאמרו חכמים בכל מקום – אלו אמות הן; בנות ששה טפחים או חמשה, עצבות או שוחקות?

העולה מסוגית הגמרא שלדברי רב נחמן האמות שאמרו חכמים נידונות בכל מקום לחומרא. ונחלקו אביי רבא בדבריו; –
 לאביי, בכל מקום שהחומרא הוא לשער במידה המועטת, כגון בסוכה ומבוי הגבוהים מעשרים אמות – יש לשער באמה בת חמשה טפחים, ובכל מקום שהמידה הקטנה קולא והגדולה חומרא – יש לשער באמה בת ששה טפחים, כגון בהרחקת כלאים בכרם [ששיעורה ט"ז אמות בקרחת הכרם וי"ב אמות במחול הכרם לבית הלל, וכל כיו"ב]. והעמידו דבריו כרשב"ג שבברייתא, אבל לתנא קמא כל אמה בת ששה טפחים היא.
 לדברי רבא כל האמות משתערות בשל ששה טפחים אלא שהללו שוחקות (– שנמדדות בטפחים גדולים (רש"י), כשהצבעות מרווחות (עפ"י פיה"מ לרמב"ם). או שהטפחים מרווחים (ערוך 'סחק') והללו עצבות (= מצומצמות).

א. הלכה כרבא (רמב"ם שבת יז, לו. וע' בשו"ת הרשב"א ח"ה קמז). והרי"ף השמיט דין זה, ותמה על כך בעל המאור.

ומבואר ברמב"ם ובעה"מ ורא"ש שלעולם יש לדון לחומרא, בשוחקות או בעצבות (וע' גם במאירי כאן ובתוס' ב"ב פג. ובשו"ע או"ח ססג, כו ובהגהות רעק"א). אבל הרשב"א כתב שלרבא קבעו למדוד בכלאים בשוחקות ובסוכה ומבוי בעצבות הן לקולא הן לחומרא, שהשוו חכמים את מידותיהם וקבעו לילך אחר הרוב.

ב. יש מי שכתב שהמדה העוצבת היא מעיקר הדין המידה הנכונה אלא שאמרו חכמים להחמיר לחוש לשוחקת מפני שקרויה גם היא 'אמה'. וכן לאביי החמירו לחוש לאמה בת חמשה טפחים כיון שקרויה 'אמה'. ולפי זה המוציא לרשות הרבים הרחבה ט"ז אמות עצבות חייב חטאת, ואין לפטרו משום הספק, אלא שבמהרש"א (ב"ב פג) אין נראה כן. וצ"ע (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"א סוס"י קז).

ג. כתב הרשב"א (עבודת הקדש א ספ"ג, מובא בחדושי הר"ן כאן ובמ"מ ובב"י יו"ד רא ו"פ) שהאמה השוחקת יתרה על העצבת חצי אצבע, הוא שיעור אחד חלקי ארבעים ושמונה.